

AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ DĖSTYTOJŲ PROFESINIS KOMPETENTINGUMAS ŠIUOLAIKINIŲ UGDYMO TENDENCIJŲ KONTEKSTE

Natalija Šedžiuvienė
Lina Tamutienė
Liucija Urbonienė
Šiaulių kolegija,
Aušros al. 40, Šiauliai

Anotacija

Straipsnyje aptariamas aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinis augimas, kompetencijos ir kompetentingumo sąrašas. Akcentuojamos raktinės kompetencijos bei nagrinėjama, kurios profesinės kompetencijos apibūdina dėstytoją, kaip profesionalą, ir patvirtina jo profesinį kompetentingumą. Profesinio kompetentingumo formavimas glaudžiai siejamas su pagrindinėmis šiuolaikinio ugdymo tendencijomis, kurios ir kelia reikalavimus šiandieniniam dėstytojui.

Straipsnyje aptariami profesinio kompetentingumo formavimo etapai ir profesinio kompetentingumo formavimui būtinos sąlygos. Siekiant išsamiau išnagrinėti, kas rodo aukštosios mokyklos dėstytojų profesinį kompetentingumą, analizuojama studentų nuomonė.

Raktiniai žodžiai: aukštoji mokykla, gebėjimai, kompetencija, kompetentingumas, mokėjimai, žinios.

Ivadas

Mokslinės problemos aktualumas

Pastaruoju metu, vykstant ugdymo modernizavimui, vis didesnis dėmesys skiriamas aukštųjų mokyklų dėstytojų profesiniam kompetentingumui. Profesinio kompetentingumo formavimas priklauso nuo daugelio faktorių: teisingo profesijos pasirinkimo, profesinių siekių, noro tapti savo srities profesionalu, psichologinės atmosferos ir pan.

Pagrindinį aukštosios mokyklos dėstytojų veiklos turinį nusako keturios veiklos funkcijos: mokomoji, ugdomoji, organizacinė ir tiriomoji. Visos šios funkcijos atliekamos kartu, o veiklos specifika pasireiškia pedagoginio ir mokslinio darbo derinyje. Tiriomoji dėstytojo veikla praturtina jo vidinį pasaulį, didina kūrybinį potencialą, kelia mokslinį užsiėmimų lygį [4].

Šiuolaikinis aukštosios mokyklos dėstytojas ugdymo modernizavimo sąlygomis turi būti pasirengęs ir gebėti sąmoningai keisti savo elgesio stereotipus ir profesinius veiksmus. Tam nepakanka vien subjekto siekio „neatsilikti nuo laikmečio“, būtini saviugdros gebėjimai, profesinis ir asmenybinis augimas. Neįmanoma įvaldyti tokių gebėjimų be atitinkamų žinių ir mokėjimų, sudarančių sąlygas dėstytojo profesiniam augimui, be elgsenos charakteristikų, profesinių veiksmų ir įpročių kaitos, leidžiančios objektyviai vertinti situaciją, priimti racionalius sprendimus. Iš čia ir kyla **mokslinė problema**: kas yra reikšminga dėstytojų profesiniam augimui ir kaip galima formuoti profesinį kompetentingumą?

Problemų iširtumas

Mokslinėje literatūroje nagrinėjamos žmogaus profesinio tapimo koncepcijose profesinis tapimas traktuojamas kaip procesas, kurio metu subjektas pereina tam tikrus etapus, iš kurių kiekviename formuojasi profesinės savybės, užtikrinančios veiklos funkcijų atlikimą ir parengiančios jį pereiti į aukštesnę profesionalumo pakopą. Pagrindiniais profesionalumo augimo rodikliais šiandien laikomos ne tik profesinės žinios, mokėjimai ir įgūdžiai, bet ir suformuotos profesinės kompetencijos.

Tyrimo objektas: Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinis kompetentingumas.

Tyrimo dalykas: Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinio kompetentingumo formavimas.

Tyrimo tikslas: Atskleisti aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinių kompetencijų kaitą šiuolaikinių ugdymo tendencijų kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti kompetencijos ir kompetentingumo sąvokas ir jų sąrašą.

2. Aptarti šiuolaikinių ugdymo tendencijų kaitą.
3. Atskleisti studentų nuomonę apie dėstytojų kompetentingumo raišką specialistų rengimo procese.

4. Išanalizuoti šiuolaikinių ugdymo tendencijų poveikį dėstytojų profesinio kompetentingumo formavimui.

Metodai: mokslinės literatūros analizė, kontentanalizė, anketinė apklausa, stebėjimas.

Kompetencijos ir kompetentingumo sąrašas

Kompetencija (lot. *competentia*) – „funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą“ [12] – žymi dirbančiojo gebėjimą taikyti turimas žinias konkrečioje situacijoje, efektyviai sprendžiant išskylančias problemas. Vadinasi, kompetencija yra konkretus mokėjimas atlikti tam tikrą profesinės veiklos funkciją (pvz., tyrimo, mokymo turinio įvertinimo ir pan.). Atitinkamų veiklos funkcijų, būdingų įvairioms profesijoms, sistema yra skirtinga ir charakterizuoja profesinės veiklos turinį [5]. Kompetencija, kuri yra susijusi su gebėjimu atlikti tam tikras profesines užduotis, vadinama profesine kompetencija. Profesinė kompetencija – individo savastimi, jam būdingomis vertybinėmis nuostatomis ir profesiniu žinojimu bei sugebėjimais pagrįsta profesinė raiška. Ji turi būti orientuota į darbdavių reikalavimus, gero profesinės veiklos rezultato praktinį demonstravimą bei prasmingo gyvenimo kūrimą [1]. ES valstybių profesinio ugdymo metodologijoje kompetencijos sąvoka akcentuoja tokius esminius bruožus: būtinų žinių ir gebėjimų turėjimą, gebėjimą atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje, gebėjimą atlikti gerai ir efektyviai, gebėjimą taikyti žinias, įgūdžius ir supratimą, atliekant darbą pagal darbdavių reikalaujamus standartus ir suteiktus įgaliojimus [9].

Kompetencijos, kaip atskiri elementai, nuolat pasireiškiantys apibrėžtoje ir besikartojančioje asmens veikloje, sudaro kompetentingumą. R. Laužackas (2004) kompetentingumą apibūdina kaip efektyvios, kokybiškos veiklos demonstravimą, patvirtinamą rezultatais, tenkinančiais darbo pasaulio reikalavimus [6]. P. Jucevičienė ir D. Lepaitė (2002) kompetentingumo sąvoką apibrėžia kaip neatsiejamą nuo darbo pasaulio [3]. Anot D. M. Medley (1982), kompetentingumas pasireiškia kaip veikloje naudojamas įgytų kompetencijų repertuaras [7].

Būti kompetentingam reiškia gebėti (mokėti) tam tikroje situacijoje mobilizuoti įgytas žinias ir patirtį. Būti kompetentingam nereiškia būti išsilavinusiam. Kompetencijų, kurias turi įvaldyti bet koks specialistas, pakankamai daug, bet iš jų išskiriamos vadinamosios *raktinės* kompetencijos.

Raktinės kompetencijos – tai tarpkultūrinės ir tarpšakinės žinios, mokėjimai ir gebėjimai, būtini adaptacijai ir produktyviai veiklai įvairiose profesinėse grupėse. Iš svarbiausių galima paminėti:

- socialinę kompetenciją, kuria parodomas subjekto gebėjimas prisiimti atsakomybę, ieškoti sprendimų ir dalyvauti jų realizavime, tolerantiškumas įvairioms kultūroms ir religijoms;
- komunikacinę kompetenciją – gebėjimą valdyti žodinio ir rašytinio bendravimo įvairiomis kalbomis technologijas, taikyti tam kompiuterinį programavimą, bendravimą per internetą;
- informacinę kompetenciją – informacinių technologijų taikymą ir kritinį požiūrį į socialinę informaciją, platinamą masinėmis informavimo priemonėmis;
- kognityvinę kompetenciją – pasirengimą nuolat pažinimo lygį, poreikį aktualizuoti ir realizuoti savo asmenybinį potencialą, gebėjimą savarankiškai įgyti naujas žinias ir mokėjimus, saviugdą gebėjimą;
- specialiąją kompetenciją – pasirengimą savarankiškai atlikti profesinius veiksmus, vertinti savo veiklą [11].

Paminėtų raktinių kompetencijų apibūdinimas leidžia teigti, kad, be žinių, mokėjimų ir įgūdžių, kompetencijai dar svarbūs kognityviniai gebėjimai, asmenybės savybės ir profesinės elgsenos formos.

Raktinės kompetencijos – tai kompetencijos, atitinkančios platų specifikos spektrą, pasižyminčios universaliu pobūdžiu bei pritaikomumu.

Aukštosios mokyklos dėstytojas turi įvaldyti šias kompetencijas tam, kad taptų įdomi, paklausi profesine prasme asmenybė. Greta raktinių kompetencijų, jis privalo turėti ir profesines kompetencijas, kurios apibūdina jį kaip profesionalą ir patvirtina jo profesinę kompetenciją.

Norint tapti profesionaliai kompetentingam, būtina nuolat siekti profesinio augimo ir savirealizacijos. Labai svarbu atsižvelgti ir į tai, kad dėstytojas yra atsakingas už tuos metodus ir būdus, kuriuos jis naudoja ugdymo procese.

Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinių kompetencijų kaita šiuolaikinių ugdymo tendencijų kontekste

Viena iš šiuolaikinio ugdymo tendencijų yra mokslinio pažinimo būdų kaita. Dėstytojo darbo našumas ir efektyvumas padidėjo naudojant informacines technologijas, automatizuojant veiklą, greičiau apdorojant procesus ir reiškinius, naudojant skaičiavimo bei audiovizualines technikas situacijų modeliavimui.

Radikalūs mokslinės informacijos prieinamumo pokyčiai leido plėtoti tiesioginius kontaktus tarp įvairių šalies ir užsienio aukštųjų mokyklų dėstytojų. Internetu dėstytojai gali keistis turima informacija ir įdirbiu dėstytojų metodikos, inovatyvių ugdymo technologijų ir kitose srityse.

Elektroninis paštas, vaizdo konferencijos užtikrina operatyvius dėstytojų kontaktus, intensyvių dominančių problemų aptarimą. Dar viena nauja tendencija – mokslinių tyrimų informatizavimas. Tai priemonių, nukreiptų į išsamų ir savalaikį patikimų žinių apie tyrimo objektus gavimą, komplekso realizavimas.

Ugdymo informatizavimas tampa raktine sąlyga specialistų, gebančių orientuotis aplinkoje, parengimui. Šios veiklos sferoje kinta ugdymo bazinių uždavinių prasmis turinys. Informatizacijos tikslas – intelektualios veiklos globalus racionalizavimas, užtikrinantis kiekvieno individo pažinimo proceso autonomiją per laisvą prieigą prie visų rūšių, formų ir lygio informacijos. Kompiuteriai suteikė mums galimybes išsaugoti įvairių mokslinių uždavinių sprendimų rezultatus, tyrimų eigos ypatumus [10].

Šios tendencijos skatina dėstytojus nuolat tobulėti kompiuterinių technologijų srityje, tai suteikia galimybes plačiai naudoti multimedijos priemones studijų procese, pristatyti mokymo kursus, testuoti studentus, rengti elektronines metodines ir mokymo priemones, ieškoti būtinos mokslinės informacijos internete. Aukštųjų mokyklų intraneto sistemos suteikia galimybes studentams savarankiškai studijuoti dėstytojų paskelbtą mokomąją ir metodinę medžiagą, ruošti praktiniams užsiėmimams, susipažinti su mokslinės literatūros apžvalgomis.

Šiuolaikinio mokslo ir ugdymo raidoje stebima dar viena tendencija – išvien atliekami tyrimai. Kuriamos struktūriškai organizuotos grupės (kolektyvai), dirbančios vienoje kryptyje, turinčios susivienijusių subjektų pripažintą tyrimų programą. Plėtojama ir tokia mokslinių žinių vystymo forma, kaip projektų atlikimas laikinosiomis tyrėjų grupėmis. Atsiranda asociacijos, jungiančios įvairių mokslinių mokyklų ir krypčių tyrėjus.

Pagrindinis mokslinis dėstytojų įdirbis skelbiamas mokslinėse konferencijose, seminaruose. Realizuodami savo mokslinį potencialą, dėstytojai aktyviai publikuoja atliktų tyrimų rezultatus straipsniuose, moksliniuose žurnaluose, monografijose, rengia metodines ir mokymo priemones. Ypatingą reikšmę turi bendros dėstytojų ir studentų publikacijos, skatinančios besimokančiųjų ir mokančiųjų bendradarbiavimą, mokslumo ugdymą.

Prie šiuolaikinių mokslo ir ugdymo vystymo tendencijų galima priskirti ir sprendžiamų problemų pobūdžio kaitą. Vis daugiau nagrinėjamos kompleksinės problemos, turinčios socialinę-praktinę ir sociokultūrinę reikšmę. Todėl didėja kompleksinių tarpdisciplininių mokslinių tyrimų apimtys, lyginamasis svoris ir spektras. Techninio pobūdžio tyrimuose stebimas humanitarinis aspektas, o humanitariniai mokslai remiasi technikos mokslų pasiekimais.

Šiuolaikinio mokslo kaitos esmę galima apibūdinti kaip perėjimą nuo disciplininio mokslinio pažinimo vystymo prie probleminių-orientacinių veiklos formų, prie inovatyvių mokymo technologijų. Aukštųjų mokyklų dėstytojų taikomas inovatyvias mokymo technologijas autorės siūlo suskirstyti pagal jų charakteristikas (1 pav.).

Aukštųjų mokyklų dėstytojai savo veikloje mato ir realizuoja tas kryptis, kurios atitinka laikmečio reikalavimus ir skatina dėstytojų profesinių kompetencijų vystymą [2].

Šiuolaikinis aukštosios mokyklos dėstytojas, be specialiųjų žinių, turi būti įvaldęs aukštosios mokyklos psichologijos ir pedagogikos, valdymo pagrindų žinias, mokėti organizuoti ir vykdyti mokslinius tyrimus bei mokymą, naudojant tradicines ir inovatyvias technologijas, vartoti specialiąją terminologiją, būti profesionaliai sėkmingas. Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinis sėkmingumas mokslininkų nagrinėjamas kaip specialisto integrali būseną, jo individualių, asmenybinių ir subjektyvių savybių sąveika, atskleidžianti aukštą profesionalumo lygį, optimalių rezultatų, adekvačių išskeltiems tikslams, pasiekimą, pasitenkinimą šiais rezultatais ir jų atitikimą socialinio reikalavimams, keliamiems aukštosios mokyklos dėstytojui kaip kūrybingai ir save ugdančiai asmenybei (James W., Carlyle S., Lewin K., Lorenc K., Ranor J.).

Mokymo technologijos, realizuojamos aukštojoje mokykloje	Charakteristika	Struktūrinė-loginė technologija Mokymo sistema organizuojama etapais; užtikrinama loginė didaktinių uždavinių formulavimo ir jų sprendimo, seka; renkami adekvanti formų, metodų ir mokymo priemonių turinio pasirinkimu kiekviename etape įvertinant ankstesniojo rezultatų diagnostiką.
	Charakteristika	Dialoginė technologija Mokymo organizavimo forma ir mokymo metodas, grindžiamas dialoginiu mąstymu sąveikaujančiose didaktinėse sistemose.
	Charakteristika	Žaidiminė technologija Įvairių žaidimų taikymo didaktinės sistemos, formuojančios mokėjimus spręsti uždavinius kompetentingai pasirenkant alternatyvius variantus: įdomūs, teatralizuoti, dalykiniai, vaidmeniniai žaidimai, imitaciniai pratimai, žaidybinius projektavimas, individualus treningas, praktinių situacijų ir uždavinių sprendimas.
	Charakteristika	Aktyvaus mokymo technologija Tokios mokymo proceso organizavimo formos prie kurių nedalyvavimas pažinimo procese neįmanomas: kiekvienas turi tam tikrą vaidmeninę užduotį, dėl kurios privalo viešai atsiskaityti arba nuo jo veiklos priklauso visos grupės užduoties atlikimo kokybė.
	Charakteristika	Psichologinio – pedagoginio palaikymo technologija Tai didaktinė sistema, kurioje pagrindinis dėstytojo uždavinys – pagalba studentui asmenybiname augime. Čia numatomas vertybinis požiūris į asmenybę, pagarba savitumui, suvokimas, kad studentas - individas, savo nuosavo gyvenimo subjektas, turintis savo gyvenimo istoriją, savo vidinį pasaulį.
	Charakteristika	Integracinė technologija Didaktinės sistemos, užtikinančios įvairių disciplinų žinių ir mokėjimų, įvairių veiklų, mokymo temų, mokomųjų problemų, mokymo organizavimo formų integraciją.
	Charakteristika	Treningo technologija Besimokančiųjų veiklos, įsivainant tipinių praktikos užduočių sprendimo algoritmus, sistema. Čia galima priskirti intelektualaus vystymosi, bendravimo, valdymo problemų sprendimo psichologinius treningus.
	Charakteristika	Informacinė-kompiuterinė technologija Realizuojamos kompiuterinio mokymo didaktinėse sistemose taikant įvairias mokymo programas (informacinės, kontroliuojančias, treningo ir kt.), e-mokymo elementus (el. paštas, multimedijos paskaita, on-line testavimas, dalyvavimas Interneto forumuose ir pan.).

1 pav. Aukštojoje mokykloje realizuojamos mokymo technologijos

Profesinio kompetentingumo formavimo etapai

Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinis kompetentingumas formuojasi perėjimo nuo reprodukcinio mokslinės-pedagoginės veiklos lygio į kreatyvinį procese. Šį procesą, kuriame vyksta dėstytojų profesinis tapimas, profesinio kompetentingumo formavimas, galima skirstyti į tam tikrus etapus:

- *adaptacinis-motyvacinis* etapas apibūdinamas perėjimu nuo reprodukcinio dėstytojų profesinės veiklos lygio į adaptacinį. Šiame etape vyksta motyvacinių-psichologinių ir procesinių mokslinės-pedagoginės veiklos komponentų įsisavinimas, dėstytojo socialinio vaidmens identifikavimas su tam tikra dalykine mokslo sritimi, kultūra. Adaptaciniame-motyvaciniame etape įvyksta: mokslinės-pedagoginės veiklos, kaip vientisumo fenomeno, suvokimas; palaipsniui perėjimas prie teorinės medžiagos sisteminio studijavimo, leidžiančio išskirti mokslinės-pedagoginės veiklos savašias prasmes;

- *analitiniam-ieškojimo* etapui būdingas perėjimas nuo adaptyvaus prie euristinio lygmens. Šiame etape dėstytojas įsivaina mokslinės-pedagoginės veiklos mechanizmus, rengiasi transformuoti sociokultūrinę patirtį, ieško ir įtvirtina savo pedagoginį stilių, kuria autorinę

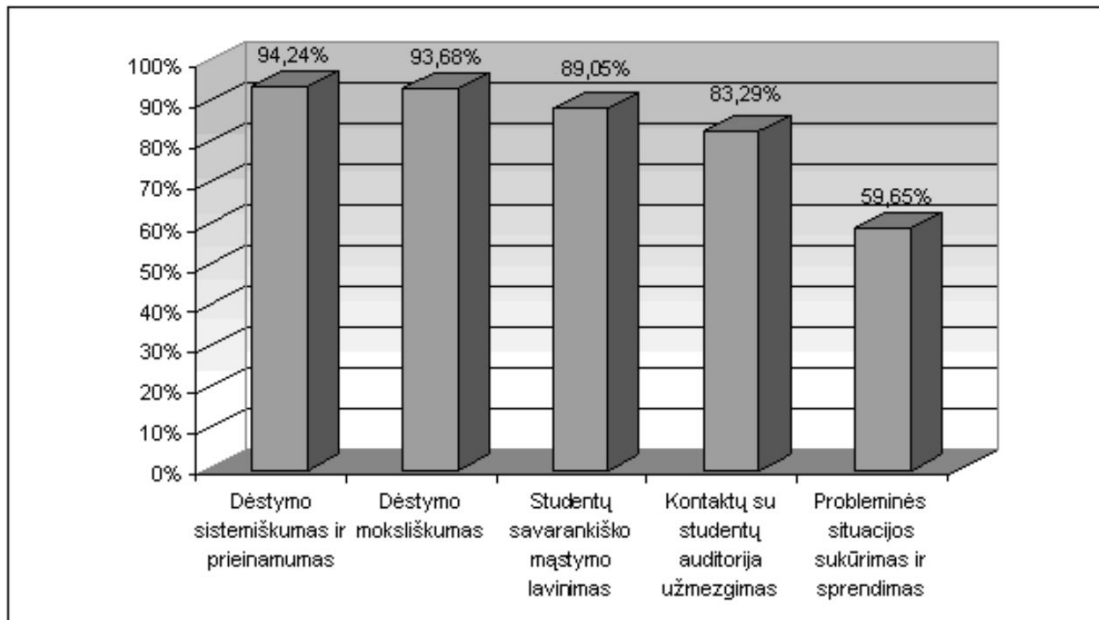
metodinę sistemą. Šiam etapui pasibaigus, atsiranda konceptuali mokslininko-pedagogo pozicija;

- *asmenybinis-refleksinis* etapas apibūdinamas kaip mokslininko-pedagogo autorinės konceptualios pozicijos realizavimas mokslinės-pedagoginės veiklos sistemoje. Šiame etape dėstytojas pereina nuo euristinio profesinės veiklos lygmens prie kreatyvinio bei prie tolimesnio funkcionavimo šiame lygmenyje [8].

Studentų nuomonė apie dėstytojų profesinį kompetentingumą

Siekiant išsiaiškinti, kurie dėstytojų profesinio meistriškumo požymiai studentams yra svarbūs bei kaip studentai vertina savo dėstytojų profesinį kompetentingumą, Šiaulių kolegijoje 2008-2009 m. m. buvo atlikta iššęstinių studijų studentų apklausa. Apklausoje dalyvavo 347 studentai.

Tyrimas parodė, kad studentams svarbūs šie dėstytojų profesinio meistriškumo požymiai (2 pav.): dėstyto mokslisškumas – 93,68 %, mokėjimas lavinti studentų savarankišką mąstymą – 89,05 %, gebėjimas rasti kontaktą su studentų auditorija – 83,29%, mokėjimas sukurti ir spręsti probleminę situaciją – 59,65 %, dėstyti susistemintai ir prieinamai – 94,24 %. Studentams svarbūs: dėstytojo asmeninis žavesys – 69,16 %, mokymo vaizdumas – 87,32 %. Įdomu tai, kad griežtą kontrolę ir aukštus reikalavimus studentai nepriskiria prie dėstytojų profesinio meistriškumo požymių – 4,32 %.

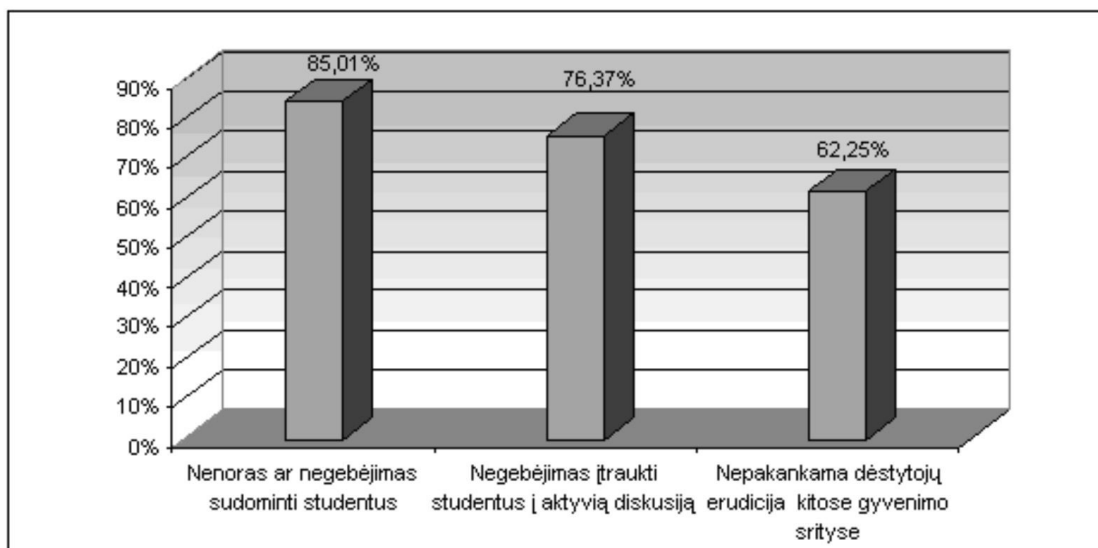
2 pav. Dėstytojų profesinio meistriškumo požymių reikšmingumas studentams

Pasitenkinimo indeksas žymiai aukštesnis paskaitų mokslisškumo atžvilgiu. Dabartiniai studentai aukščiau vertina paskaitų sistemisškumą, nuoseklumą, temos ir mokslo pasiekimų atskleidimo išsamumą (82,42 % apklaustų studentų), paskaitų problemisškumą studentai akcentuoja mažiau (29,39 %), tačiau jiems labai svarbi galimybė turėti gerą paskaitos konspektą (73,49 %). Tai parodo, kad iššęstinių studijų studentams žinių ir duomenų gavimo paskaitų metu procesas yra svarbesnis už jų aktyvaus mokslinio mąstymo lavinimą.

Kaip pagrindinį dėstytojų pedagoginio meistriškumo trūkumą, studentai nurodė (3 pav.) nenorą ar negebėjimą sudominti studentų (85,01 %), įtraukti į aktyvią diskusiją (76,37 %).

Akademinis studentų statusas yra pakankamai svarbus vertinant dėstytojų profesinį kompetentingumą. Gerai besimokantys studentai (pažangumo vidurkis aukštesnis už 8,0) kelia aukštesnius reikalavimus dėstytojų erudicijai (94,81 %) ir mažiau turi sunkumų dėl dėstomos medžiagos aiškumo (4,29 %). Studentai, kurių žinios įvertintos tik vidutiniškai, dažniau mato dėstytojų nepagarbą studentams (21,61 %).

Studentų požiūriu, dėstytojų profesinis kompetentingumas tiesiogiai lemia specialistų parengimo kokybę ir paklausą darbo rinkoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad studentai kelia pakankamai aukštus reikalavimus dėstytojams. Siekiant ugdymo kokybės, studentai nori, kad dėstytojai kompetentingai kurtų tokią ugdymo(si) aplinką, kurioje jie efektyviai galėtų siekti individualių ugdymo(si) tikslų.

3 pav. Studentų išskirti dėstytojų pedagoginio meistriškumo trūkumai

Išvados

1. Kompetencija yra sfera santykių, egzistuojančių tarp žinojimo ir veiksmo žmogaus praktikoje. Šis ryšys akivaizdus: be žinių negali būti kompetencijos, bet ir ne kiekvienas žinojimas ir ne kiekvienoje situacijoje pasireiškia kaip kompetencija.

2. Aukštųjų mokyklų dėstytojų veikla neatsiejama nuo pačių aukštųjų mokyklų, jų tikslų bei įgyvendinamų strategijų. Todėl labai svarbu, kaip aukštosiose mokyklose realizuojamos profesinio kompetentingumo didinimo nuostatos.

3. Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinio kompetentingumo didinimas turi būti glaudžiai siejamas su pagrindinėmis šiuolaikinio ugdymo tendencijomis, kurios ir kelia reikalavimus šiandieniniam dėstytojui.

4. Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinį kompetentingumą rodo:

- mokslo, kuriam jie atstovauja, žinojimas;
- įgūdžiai ir mokėjimai pritaikyti mokslines žinias praktikoje būtent toje srityje, kurią jie tiria;
- naujųjų aukštosios mokyklos technologijų žinojimas ir pritaikymas praktikoje, maksimaliai jas adaptavus prie savo patirties ir dalyko specifikos;
- orientavimasis profesinėje veikloje į studento asmenybę, siekiant perduoti profesinę patirtį;
- mokslinės-pedagoginės veiklos vientisumas, jos rūšių integralumas (parodo pagrindinių mokslinės-pedagoginės veiklos rūšių susiformavimo lygį ir jų sąrašą).

5. Aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinio kompetentingumo formavimą sąlygoja:

- akademinė aplinka;
- humanitarinė pedagoginio mąstymo paradigma ir humanistinė aukštosios mokyklos paradigma;
- mokslinė mokykla, lemianti mokslininko-pedagogo mokslinės-pedagoginės veiklos stilių ir tampanti jos konceptualiuoju pagrindu;
- socialinis-psichologinis klimatas aukštojoje mokykloje;
- dėstytojo asmenybinė saviorganizacija, t. y. aukšto profesinio meistriškumo lygio, giluminės savo profesinės motyvacijos kaitos, atliekamos veiklos reikšmingumo ir prasmingumo suvokimo siekimas.

Literatūra

1. Adamonienė R., Daukilas S., Krikščiūnas B., Maknienė L., Palujanskienė A., 2001, *Profesinio ugdymo pagrindai*. Vilnius: Petro ofsetas.
2. *Education and Technology. Reflections on Computing in Classrooms* (1996)/ Ed. by Ch. Fisher, David C. Dwyer, Keith Yocam. - San Francisko.
3. Jucevičienė P., Lepaitė D., 2002, *Veiklos sąlygota kompetencija: jų lygių atitikimo problema*. Socialiniai mokslai, Nr. 4(36), psl. 57-63.
4. Juodaitytė A., Šedžiuvienė N., 2005, *Kolegijų dėstytojų individualaus profesinio tapimo modeliavimas (edukaciniai pagrindai)*. Pedagogika, Nr. 80, psl. 15-20.

5. Laužackas R., Pukelis K., 2000, *Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste*. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 3, psl. 10-17.

6. Laužackas R., 2004, *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: VDU.

7. Medley D. M., 1982, *Teacher competency testing and teacher educator*. Charlottesville, VA: Association of Teacher Educators.

8. Phillip C. Schlechty, 1990, *Schools for the 21-st Century*. Leadership Imperatives for Educational Reform. – San Francisko.

9. Rimkevičienė V., Juozaitis A., Pupeikienė A., Vosyliūtė A., 1998, *Profesinio rengimo aiškinamasis anglų-lietuvių kalbų žodynėlis praktikams*. Vilnius: PPRC.

10. Schelten A., 2004, *Einführung in die Berufspädagogik*. Stuttgart. Steiner.

11. Snyderman M., Rothman S., 1987, Survey of expert opinion of intelligence and aptitude testing// *American Psychologist*, 42, p.137-144.

12. Vaitkevičiūtė V., 1999, *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius.

THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF HIGH SCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY EDUCATION TENDENCIES

The article discusses the professional development of high schools teachers and the connection between competence and qualification. The key competencies are stressed and the main professional competencies describing a teacher as a professional are analyzed. The formation of professional competence is closely related with the main tendencies in contemporary education that sets the requirements for today teachers.

The article discusses the stages of professional formation process and reveals the main needed conditions for its development. In order to reveal the main competence features of high school teachers, the students' opinion is also analyzed.

Keywords: high school, capabilities, experience, competence, qualification, skills, knowledge.